

Rolnummer 6140
Arrest nr. 32/2016 van 3 maart 2016

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 3 van de wet van 13 januari 2012 « tot invoeging van artikel 110/1 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst », gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Moerman, E. Derycke en F. Daoût, bijgestaan door de griffier F. Meersschant, onder voorzitterschap van rechter A. Alen,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 23 december 2014 in zake Tonia Tollenaere tegen de nv « AXA Belgium » en de nv « Generali Belgium », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 13 januari 2015, heeft de Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 tot invoeging van artikel 110/1 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst, *B.S.* 24 februari 2012 (tweede uitgave), p. 12684, al dan niet in samenlezing met de artikelen 2 en 3, tweede lid, van diezelfde wet, artikel 110/1 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst (thans artikel 174 van de Nieuwe Verzekeringenwet) en de artikelen 711 en 895 van het Burgerlijk Wetboek, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre deze bepaling, in het bijzonder door de toevoeging van de zinsnede ‘ bij het verstrijken van die termijn ’, een onderscheid in behandeling in het leven roept tussen de testamentaire erfgenamen van verzekeringnemers (van bestaande levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vóór de inwerkingtreding van deze wet) die niet uitdrukkelijk hebben verklaard af te zien van de toepassing van het nieuwe artikel 110/1 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst binnen de daartoe bepaalde termijn van twee jaar na de inwerkingtreding van de wet en die nog in leven waren bij het verstrijken van deze termijn, op wie het nieuwe artikel 110/1 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst (volgens hetwelk de verzekeringsprestatie, wanneer de wettelijke erfgenamen als begunstigten zijn aangewezen zonder bij name te zijn vernoemd, in principe verschuldigd is aan de nalatenschap van de verzekeringnemer en, op die manier, mede onderworpen wordt aan diens testamentair uitgedrukte laatste wil) sowieso van toepassing is, enerzijds, en de testamentaire erfgenamen van verzekeringnemers (van diezelfde categorie van levensverzekeringsovereenkomsten) die evenmin uitdrukkelijk hebben verklaard af te zien van de toepassing van de voormelde nieuwe wettelijke bepaling maar die zijn overleden vóór het verstrijken van de daartoe bepaalde termijn van twee jaar na de inwerkingtreding van de wet, op wie het voormelde artikel 110/1 van de wet op landverzekeringsovereenkomst niet van toepassing is, anderzijds ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de nv « AXA Belgium », bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J.-C. Thiry, advocaat bij de balie te Brussel;
- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. F. Swennen, advocaat bij de balie te Brussel.

De nv « AXA Belgium » heeft ook een memorie van antwoord ingediend.

Bij beschikking van 3 november 2015 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers E. De Groot en J.-P. Moerman te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 25 november 2015 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 25 november 2015 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Bij authentiek testament van Paul Van Gerwen, die overleed op 8 april 2013, werd Tonia Tollenaere aangewezen als diens enige en algemene legataris. Paul Van Gerwen had voordien meerdere levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten met de nv « AXA Belgium » en de nv « Generali Belgium », volgens welke de verzekeringsprestatie in geval van overlijden toekomt aan de « wettelijke erfgenamen van de verzekerde ».

Na weigering van de nv « AXA Belgium » en de nv « Generali Belgium » tot uitbetaling van de verzekeringsprestaties aan Tonia Tollenaere op grond van het feit dat zij geen wettelijke erfgenaam is van Paul Van Gerwen, dagvaardt Tonia Tollenaere op 23 januari 2014 beide vennootschappen voor de Rechtbank van eerste aanleg te Gent. Zij voert onder meer aan dat de in de voormelde verzekeringsovereenkomsten opgenomen begunstigingsclausules nietig zijn wegens wilsgebrek van Paul Van Gerwen, dat die clausules minstens stilzwijgend werden herroepen bij het voormelde testament, dat Paul Van Gerwen bij leven geen contact meer had met zijn familie en dat er zich nog geen wettelijke erfgenamen hebben aangediend.

De Rechtbank stelt vast dat wanneer in een levensverzekeringsovereenkomst de wettelijke erfgenamen als begunstigden worden aangewezen zonder bij name te zijn genoemd, de verzekeringsprestatie, krachtens artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, in beginsel verschuldigd is aan de nalatenschap van de verzekerde, wat te dezen met zich zou meebrengen dat de betwiste prestaties verschuldigd zijn aan Tonia Tollenaere.

De Rechtbank stelt vervolgens vast dat het voormelde artikel 110/1, krachtens artikel 3, eerste lid, van de wet van 13 januari 2012 « tot invoeging van artikel 110/1 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst » (hierna : wet van 13 januari 2012), onmiddellijk van toepassing is op alle levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vanaf de datum van inwerkingtreding van de wet, zijnde 5 maart 2012, maar dat de in het geding zijnde overeenkomsten werden afgesloten vóór die datum. Voor de levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vóór 5 maart 2012, voorziet artikel 3, tweede lid, van de wet van 13 januari 2012 in een overgangsregeling, inhoudende dat de verzekeringnemer op initiatief van de verzekeraar gedurende twee jaar vanaf de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012 de mogelijkheid had om uitdrukkelijk te verklaren dat hij afziet van de toepassing van artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992. Artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 voorziet erin dat, bij gebreke van zulk een verklaring, de overeenkomsten gesloten vóór 5 maart 2012, bij het verstrijken van de voormelde termijn van twee jaar, worden onderworpen aan de bepalingen van dezelfde wet.

De Rechtbank is van oordeel dat artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992, krachtens de voormelde overgangsregeling, te dezen geen toepassing kan vinden, vermits Paul Van Gerwen is overleden vóór het verstrijken van de termijn van twee jaar na de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012. Zij stelt zich echter de vraag of artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 bestaanbaar is met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie en acht het aangewezen ter zake een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De Ministerraad meent dat de wetgever met de wet van 13 januari 2012 tot doel heeft gehad een einde te maken aan de onenigheid in de rechtspraak en de rechtsleer over de vraag wie de begunstigde is van een verzekeringsprestatie wanneer de levensverzekeringsovereenkomst een standaardbeding bevat volgens hetwelk de begunstigten de wettelijke erfgenamen zijn en de verzekeringnemer bij testament een andere persoon als algemene legataris heeft aangesteld.

Hij zet uiteen dat in sommige rechtspraak en rechtsleer het standpunt werd ingenomen dat in zulk een situatie de wettelijke erfgenamen recht hebben op de verzekeringsprestatie, behoudens tegenbewijs, op grond van een eigen en rechtstreeks uit de overeenkomst voortvloeiend recht, terwijl in andere rechtspraak en rechtsleer de stelling werd verdedigd dat de verzekeringsprestatie, behoudens tegenbewijs, in zulk een situatie toekomt aan de personen die tot de nalatenschap worden geroepen en de nalatenschap aanvaarden, op grond van het erfrecht.

A.1.2. De Ministerraad zet uiteen dat krachtens het bij de wet van 13 januari 2012 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst ingevoegde artikel 110/1 de verzekeringsprestatie, onder voorbehoud van tegenbewijs of andersluidend beding, aan de nalatenschap van de verzekeringnemer verschuldigd is wanneer de wettelijke erfgenamen in de verzekeringsovereenkomst als begunstigten worden aangewezen zonder bij name te zijn vermeld.

A.2.1. Wat het temporele toepassingsgebied van de wet van 13 januari 2012 betreft, wijst de Ministerraad erop dat de wetgever heeft gekozen voor een overgangsregeling met eerbiedigende werking voor de gevolgen van de lopende levensverzekeringsovereenkomsten. Hij zet uiteen dat het voormelde artikel 110/1 van toepassing is op de levensverzekeringsovereenkomsten die worden afgesloten vanaf de datum van inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012 - zijnde 5 maart 2012 -, en dat voor de levensverzekeringsovereenkomsten die werden afgesloten vóór die datum een overgangsregeling geldt, inhoudende dat de verzekeringnemer op initiatief van de verzekeraar gedurende een termijn van twee jaar vanaf de inwerkingtreding van de wet, door middel van een bijvoegsel bij de polis, getekend door de verzekeringnemer en de verzekeraar, uitdrukkelijk kan verklaren dat hij afziet van de toepassing van artikel 110/1. Hij vervolgt dat indien een dergelijke verklaring niet wordt afgelegd, de lopende verzekeringsovereenkomsten bij het verstrijken van de voormelde termijn van twee jaar onderworpen zijn aan de bepalingen van de wet van 13 januari 2012, wat met zich meebrengt dat indien de verzekeringnemer overlijdt binnen de overgangstermijn van twee jaar en geen verklaring van afstand heeft gedaan, de oude regeling van toepassing is.

A.2.2. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 13 januari 2012 leidt de Ministerraad af dat de wetgever het aangewezen heeft geacht om voor de lopende verzekeringsovereenkomsten te voorzien in een overgangsregeling met het oog op het eerbiedigen van de wil van de verzekeringnemer. Uit die parlementaire voorbereiding leidt hij eveneens af dat de wetgever de verzekeraars de nodige tijd heeft willen verlenen om hun verzekeringnemers te informeren over de nieuwe wetgeving en om in voorkomend geval de nodige aanpassingen van de lopende overeenkomsten te kunnen doorvoeren. De parlementaire voorbereiding doet er volgens hem ten slotte van blijken dat werd gekozen voor een termijn van twee jaar om de verzekeraars toe te laten hun verzekeringnemers te informeren over de nieuwe wetgeving naar aanleiding van de jaarlijkse communicatie met hun verzekeringnemers.

Uit het verwerpen van amendementen die beoogden de nieuwe regeling onmiddellijke uitwerking te laten hebben op de lopende overeenkomsten, leidt hij af dat de wetgever uitdrukkelijk heeft gekozen voor de in de wet opgenomen overgangsregeling.

A.3. De Ministerraad meent dat de wetgever, wanneer hij een beleidswijziging noodzakelijk acht, van oordeel vermag te zijn dat die beleidswijziging met onmiddellijke ingang moet worden doorgevoerd en dat hij in beginsel niet ertoe is gehouden te voorzien in een overgangsregeling. Indien niettemin wordt voorzien in een overgangsregeling mag het Hof, volgens de Ministerraad, enkel nagaan of die regeling tot een verschil in behandeling leidt waarvoor geen redelijke verantwoording bestaat, dan wel aan het vertrouwensbeginsel op buitensporige wijze afbreuk doet. Hij meent dat het inherent is aan een overgangsregeling dat een onderscheid wordt gemaakt tussen personen die betrokken zijn bij rechtstoestanden die al dan niet onder het

toepassingsgebied van een nieuwe regeling vallen en dat een dergelijk onderscheid op zich geen schending inhoudt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet of van het vertrouwensbeginsel.

A.4.1. Of de in het geding zijnde bepaling een verschil in behandeling in het leven roept, hangt volgens de Ministerraad af van de vraag op welke wijze de vroegere wetgeving dient te worden geïnterpreteerd. Hij zet uiteen dat indien die wetgeving dient te worden geïnterpreteerd in die zin dat de verzekeringsprestatie, behoudens tegenbewijs, toekomt aan de personen die tot de nalatenschap worden geroepen en de nalatenschap aanvaarden, de in het geding zijnde bepaling geen verschil in behandeling in het leven roept, vermits in dat geval zowel in de oude als in de nieuwe wet ervan wordt uitgegaan dat de begunstigden van de verzekeringsprestatie dienen te worden bepaald op grond van het erfrecht. Indien de vroegere wetgeving dient te worden geïnterpreteerd in die zin dat de in een levensverzekeringsovereenkomst aangewezen begunstigden een eigen en rechtstreeks uit de overeenkomst voortvloeiend recht hebben, roept de in het geding zijnde bepaling volgens hem wel een verschil in behandeling in het leven tussen verzekeringnemers van bestaande levensverzekeringsovereenkomsten die geen verklaring van afstand hebben gedaan gedurende de overgangperiode van twee jaar, naargelang zij al dan niet overlijden tijdens die periode. Vermits de wetgever heeft voorzien in een recht om te kiezen voor het behoud van de toepassing van de oude wet op de lopende verzekeringsovereenkomsten, gaat de Ministerraad ervan uit dat de wetgever van oordeel is geweest dat die laatste interpretatie van de oude wet de juiste is.

A.4.2. In zoverre het Hof van oordeel zou zijn dat er wel degelijk sprake is van een verschil in behandeling tussen vergelijkbare categorieën, meent de Ministerraad dat dat verschil in behandeling redelijk is verantwoord. Hij meent dat de wetgever van oordeel vermocht te zijn dat de nieuwe regeling niet zomaar kan worden opgedrongen aan de verzekeringnemers die een overeenkomst hebben gesloten vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Hij meent eveneens dat het legitiem is de verzekeraars de nodige tijd te verlenen om hun verzekeringnemers te kunnen inlichten over de draagwijdte van de nieuwe wet.

A.4.3. De Ministerraad is van oordeel dat het criterium van onderscheid objectief is, omdat het is gebaseerd op het verstrijken van een termijn van twee jaar, en bovendien pertinent is, omdat het de verzekeraars toelaat de verzekeringnemers in te lichten over de nieuwe wetgeving naar aanleiding van de jaarlijkse communicatie met hun verzekeringnemers en omdat het de verzekeringnemers de nodige bedenktijd verleent.

A.4.4. De Ministerraad meent dat de in het geding zijnde bepaling geen onevenredige gevolgen heeft voor de verzekeringnemers die binnen de overgangstermijn van twee jaar overlijden, omdat zij de mogelijkheid hebben gehad om de verzekeraar op de hoogte te brengen van het feit dat zij niet afzien van de toepassing van artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992, onder meer door middel van een wijziging van de levensverzekeringsovereenkomst, en omdat de legatarissen, ook wanneer de verzekeringnemer niets heeft ondernomen, nog steeds de mogelijkheid hebben om de werkelijke intentie van de verzekeringnemer te bewijzen. De Ministerraad doet daarbij gelden dat zowel de oude als de nieuwe regeling is gebaseerd op een vermoeden dat met alle middelen van het recht kan worden weerlegd.

A.5. De Ministerraad is ten slotte van oordeel dat de in het geding zijnde bepaling geen afbreuk doet aan het vertrouwensbeginsel. Hij meent dat die bepaling integendeel tegemoetkomt aan dat beginsel, omdat zij met zich meebrengt dat de nieuwe regeling niet wordt opgedrongen aan de verzekeringnemers die vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet een verzekeringsovereenkomst hadden gesloten.

A.6. De nv « AXA Belgium » meent dat de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord en beargumenteert haar standpunt op een gelijksoortige wijze als de Ministerraad.

- B -

B.1. Vóór de opheffing ervan bij artikel 347 van de wet van 4 april 2014, bepaalde artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst :

« Wanneer de wettelijke erfgenamen als begunstigden worden aangewezen zonder bij name te zijn vermeld, is, onder voorbehoud van tegenbewijs of andersluidend beding, de verzekeringsprestatie verschuldigd aan de nalatenschap van de verzekeringnemer ».

Die bepaling, die betrekking heeft op de levensverzekeringsovereenkomsten, werd in de wet van 25 juni 1992 ingevoegd bij artikel 2 van de wet van 13 januari 2012 « tot invoeging van artikel 110/1 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst ».

B.2. Artikel 3 van de voormelde wet van 13 januari 2012 bepaalt :

« De bepalingen van deze wet zijn van toepassing op de levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vanaf de inwerkingtreding van deze wet.

Gedurende een termijn van twee jaar vanaf de inwerkingtreding van deze wet kan, met betrekking tot de lopende levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vóór de inwerkingtreding van deze wet, de verzekeringnemer op initiatief van de verzekeraar, door middel van een bijvoegsel bij de polis, getekend door de verzekeringnemer en de verzekeraar, uitdrukkelijk verklaren dat hij afziet van de toepassing van artikel 110/1.

Indien een dergelijke verklaring niet wordt afgelegd, zijn de lopende levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vóór de inwerkingtreding van deze wet, bij het verstrijken van die termijn, onderworpen aan de bepalingen van deze wet ».

B.3. De verwijzende rechter vraagt of artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012, al dan niet in samenhang gelezen met de artikelen 2 en 3, tweede lid, van dezelfde wet en met de artikelen 711 en 895 van het Burgerlijk Wetboek, bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het een verschil in behandeling in het leven roept tussen de testamentaire erfgenamen van verzekeringnemers van levensverzekeringsovereenkomsten die werden afgesloten vóór de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012 die niet uitdrukkelijk hebben verklaard, met toepassing van het voormelde artikel 3, tweede lid, af te zien van de toepassing van artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, naargelang zij al dan niet overlijden vóór

het verstrijken van de in artikel 3, tweede lid, bepaalde termijn van twee jaar na de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012.

B.4.1. Krachtens artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 is de verzekeringsprestatie, wanneer de wettelijke erfgenamen in een levensverzekeringsovereenkomst als begunstigen worden aangewezen zonder bij name te zijn vermeld, verschuldigd aan de nalatenschap van de verzekeringnemer, onder voorbehoud van tegenbewijs of andersluidend beding.

B.4.2. De parlementaire voorbereiding vermeldt :

« Dit wetsvoorstel poogt een oplossing te bieden voor de vele betwistingen die worden veroorzaakt door een combinatie van onaangepaste wettelijke bepalingen, enerzijds, en een ongepaste gangbare praktijk in de verzekeringssector, anderzijds.

Artikel 107 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst bepaalt met betrekking tot de levensverzekering dat in de mate dat geen begunstigde is aangewezen (of wanneer de aanwijzing van de begunstigde geen gevolgen kan hebben of herroepen is), de verzekeringsprestatie verschuldigd is aan de verzekeringnemer of aan zijn nalatenschap.

Deze bepaling stelt heel wat praktische problemen doordat de verzekeringsmaatschappijen een standaardformule gebruiken volgens welke de begunstigde de ‘ wettige erfgenamen ’ zijn. Dat is meer bepaald het geval indien slechts erfgenamen in een verre lijn tot de erfenis geroepen worden en de erflater een testament opgesteld heeft ten voordele van een andere persoon.

Een voorbeeld uit de praktijk, dat volgens onze informatie wekelijks voorkomt, kan deze problematiek verduidelijken :

Oom Jozef heeft geen kinderen maar woont niet minder dan vijfendertig jaar samen met Eva, zijn levenspartner. Hij heeft zijn spaargelden in een levensverzekeringscontract geplaatst, zoals deze vaak worden aangeboden door bijvoorbeeld bankinstellingen. Het voorgedrukte contract voorziet dat ingeval van overlijden, de begunstiging van het contract wordt toegekend aan de echtgenoot, bij gebrek, aan de afstammelingen, en ten slotte, bij gebrek, aan de wettelijke erfgenamen. Hij heeft een testament opgesteld in het voordeel van zijn levenspartner, maar dit belet niet dat de verzekeringsinstelling beweert dat het voordeel van het contract moet toekomen aan de wettelijke erfgenamen.

Om deze situatie recht te zetten heeft de testamentair bevoordeelde persoon geen andere keuze dan een rechtszaak op te starten voor de rechtbank, met uiteraard de kosten en vertraging van dien.

[...]

Zoals in het aangehaalde voorbeeld duidelijk naar voren komt, is het niet de bedoeling van de erflater als het ware wildvreemden te laten genieten van de verzekeringspremie, maar wel de hem het meest dierbare persoon. Vaak is het immers zo dat ingevolge het vernauwen van de traditionele familie de erflater tijdens het leven geen of nauwelijks contact heeft met de verre wettige erfgenamen.

Om die realiteit en de werkelijke wens van de erflater te eerbiedigen, wordt voorgesteld om [de wet] te wijzigen zodat ingeval er geen echtgenoot en/of kinderen tot de erfenis geroepen worden, de (eventuele) testamentaire erfgenaam het voordeel van de verzekering geniet, eerder dan de wettige erfgenamen. Indien meer personen testamentair bevoordeeld worden, wordt de premie *a rato* van ieders testamentair deel toebedeeld » (*Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-310/1, pp. 3-4).

B.4.3. Daaruit blijkt dat de wetgever ervan is uitgegaan dat wanneer een levensverzekeringsovereenkomst een standaardbeding bevat volgens welke de begunstigden van de verzekeringsprestatie de wettelijke erfgenamen zijn, zonder dat zij bij name worden genoemd, en de verzekeringnemer bij testament een andere persoon als algemene legataris heeft aangesteld, het in beginsel in overeenstemming is met de wil van de verzekeringnemer dat de verzekeringsprestatie toekomt aan de bij testament als legataris aangewezen persoon. Artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 is aldus ingegeven door de doelstelling « de werkelijke wens van de erflater te eerbiedigen ».

B.5.1. Krachtens artikel 3, eerste lid, van de wet van 13 januari 2012 is artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 van toepassing op de levensverzekeringsovereenkomsten afgesloten vanaf de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012, meer bepaald op de overeenkomsten afgesloten vanaf 5 maart 2012.

Voor de levensverzekeringsovereenkomsten die werden afgesloten vóór 5 maart 2012, voorziet artikel 3, tweede lid, van de wet van 13 januari 2012 in de mogelijkheid voor de verzekeringnemer om gedurende een termijn van twee jaar vanaf 5 maart 2012, door middel van een bijvoegsel bij de polis, uitdrukkelijk te verklaren dat hij afziet van de toepassing van artikel 110/1. De verzekeraar dient daartoe het initiatief te nemen. Indien een dergelijke verklaring niet wordt afgelegd, wordt artikel 110/1, krachtens artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 (de in het geding zijnde bepaling), van toepassing op de bedoelde verzekeringsovereenkomsten bij het verstrijken van de voormelde termijn van twee jaar.

B.5.2. De in het geding zijnde bepaling heeft tot gevolg dat wanneer de verzekeringnemer van een levensverzekeringsovereenkomst afgesloten vóór 5 maart 2012 overlijdt gedurende de voormelde termijn van twee jaar, de bepaling vervat in artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 geen toepassing kan vinden.

B.6. Het staat in beginsel aan de wetgever te beoordelen of een wetswijziging moet samengaan met overgangsmaatregelen teneinde rekening te houden met de rechtmatige verwachtingen van de betrokken personen en het komt hem toe te bepalen onder welke voorwaarden en binnen welke termijnen ten aanzien van die personen van de nieuwe bepaling zal worden afgeweken.

Inherent aan een overgangsregeling is dat een onderscheid wordt gemaakt tussen personen die betrokken zijn bij rechtstoestanden die onder het toepassingsgebied van die regeling vallen en personen die betrokken zijn bij rechtstoestanden die onder het toepassingsgebied van een nieuwe regeling vallen. Een dergelijk onderscheid houdt op zich geen schending in van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet : elke overgangsbepaling zou onmogelijk zijn, indien zou worden aangenomen dat zulke bepalingen de voormelde grondwetsbepalingen zouden schenden om de enkele reden dat zij afwijken van de toepassingsvoorwaarden van de nieuwe wetgeving.

Overgangsmaatregelen moeten echter algemeen zijn en gebaseerd zijn op objectieve en pertinente criteria die verantwoorden waarom voor sommige personen tijdelijk maatregelen gelden die afwijken van de regeling die door de nieuwe norm is vastgesteld.

B.7.1. Met betrekking tot de in de in het geding zijnde bepaling vervatte overgangsmaatregel, vermeldt de parlementaire voorbereiding :

« Spreker pleitte oorspronkelijk [...] voor een onmiddellijke toepassing van de wet op de vele verzekeringsovereenkomsten die middels een standaardformule de wettige erfgenamen als begunstigde hebben aangeduid, alhoewel de erflater een testament heeft opgesteld ten voordele van andere personen.

Na een discussie over deze onmiddellijke toepassing, werd uiteindelijk ingegaan op de suggestie van de heer [...] om een overgangstermijn in te lassen, naar analogie met de overgangsregeling in de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogenstelsels [...].

[...]

Het voorstel van de heer [...] om een overgangperiode in te lassen van één jaar, waarbinnen de wet nog niet van toepassing is op lopende contracten, maar dus wel op nieuwe contracten, werd door de [Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat] dus positief onthaald.

De wet zou dan onmiddellijk van toepassing zijn op nieuw afgesloten contracten. Een overgangperiode van één jaar zou worden ingebouwd voor bestaande contracten. Tijdens deze overgangperiode zou de vroegere wetgeving van toepassing blijven, wat niet uitsluit dat de rechtbank anders kan beslissen. Tijdens deze overgangperiode heeft de verzekeringsnemer de mogelijkheid zijn polis aan te passen. Na afloop van deze periode vallen ook de bestaande contracten onder de toepassing van de nieuwe wet.

Na advies van Assuralia werd deze overgangstermijn op twee jaar gebracht » (*Parl. St.*, Senaat, 2010-2011, nr. 5-310/4, pp. 4-5).

« Het is belangrijk dat de verzekeraars voor de lopende overeenkomsten over een overgangperiode beschikken gedurende dewelke ze hun verzekeringnemers kunnen informeren over de nieuwe wetgeving. Ten gevolge van het wetsvoorstel wordt immers een essentieel element van de overeenkomst gewijzigd.

Teneinde de communicatie naar de verzekeringnemers goed te kunnen voorbereiden, vraagt Assuralia dat de overgangperiode twee jaar zou bedragen in plaats van de oorspronkelijk voorziene termijn van één jaar. Dit geeft de verzekeraars voldoende tijd om een heldere informatie op te stellen. Bovendien laat dit toe om de informatie mee te sturen met andere documenten die jaarlijks naar de verzekeringnemer worden verstuurd » (*ibid.*, p. 7).

B.7.2. Daaruit blijkt dat de wetgever het aangewezen heeft geacht het nieuwe artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 niet onmiddellijk van toepassing te verklaren op de levensverzekeringsovereenkomsten die vóór 5 maart 2012 werden afgesloten, omdat dit tot gevolg zou hebben dat « een essentieel element van de overeenkomst [wordt] gewijzigd ». Met het oog op het waarborgen van de contractuele vrijheid, heeft hij de verzekeringnemers en de verzekeraars de nodige tijd willen verlenen om een uitdrukkelijke keuze te maken met betrekking tot de in die levensverzekeringsovereenkomsten vermelde begunstigden van de verzekeringsprestatie, alvorens het nieuwe artikel 110/1 op die overeenkomsten van toepassing te verklaren.

B.8. De in de in het geding zijnde bepaling vervatte overgangsmaatregel is algemeen van aard en steunt op een objectief criterium, meer bepaald het verstrijken van een termijn van twee jaar na de inwerkingtreding van de wet van 13 januari 2012. Dat criterium is pertinent ten aanzien van de door de wetgever nagestreefde doelstellingen met betrekking tot het

waarborgen van de contractuele vrijheid en het bieden van een mogelijkheid aan de verzekeringnemer om, rekening houdend met het nieuwe artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992, een uitdrukkelijke keuze te maken met betrekking tot de in de levensverzekeringsovereenkomst vermelde begunstigden van de verzekeringsprestatie. De in het geding zijnde bepaling doet bovendien geen afbreuk aan het recht van de verzekeringnemer om, onder de in artikel 112 van de wet van 25 juni 1992 bepaalde voorwaarden, de begunstiging te herroepen, noch aan zijn recht om een nieuwe begunstigde aan te wijzen. De door de wetgever nagestreefde doelstellingen verantwoorden waarom voor sommige personen tijdelijk maatregelen gelden die afwijken van de regeling die door artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 is vastgesteld.

B.9. De in het geding zijnde bepaling leidt er evenwel toe dat de verzekeringsprestatie door de verzekeraar aan geen enkele begunstigde kan worden uitgekeerd in het geval waarin de verzekeringnemer die een algemene legataris heeft aangesteld maar wiens wettelijke erfgenamen niet bekend zijn, zoals te dezen, tijdens de in die bepaling bedoelde periode van twee jaar overlijdt : enerzijds, zou de algemene legataris immers geen aanspraak kunnen maken op de toepassing van artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992, aangezien het voordeel van die bepaling afhankelijk wordt gesteld van het verstrijken van de in de in het geding zijnde bepaling bedoelde periode van twee jaar en aangezien het overlijden van de verzekeringnemer heeft verhinderd dat die voorwaarde werd vervuld; anderzijds, hebben de wettelijke erfgenamen naar wie, zoals te dezen, in de verzekeringspolis wordt verwezen zonder dat zij bij name worden aangewezen, zich niet bekendgemaakt.

In een dergelijk geval kan artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 van dien aard zijn dat het op discriminerende wijze afbreuk doet aan het door artikel 1 van het Eerste Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag voor de rechten van de mens gewaarborgde recht op het ongestoord genot van de eigendom indien uit geen enkel element blijkt - hetgeen de verwijzende rechter toekomt te onderzoeken - dat de verzekeringnemer vóór zijn overlijden van de toepassing van artikel 110/1 van de wet van 25 juni 1992 had willen afzien. In dat geval wordt bij artikel 3, derde lid, aan de verzekeringnemer immers het recht ontzegd om over zijn goederen te beschikken ten gunste van de algemene legataris die hij heeft aangesteld en wordt aan de algemene legataris het recht ontzegd om goederen te verkrijgen waarbij het testament hem de mogelijkheid zou bieden een legitieme en redelijke verwachting op de eigendom van die goederen te baseren.

B.10. Het lezen van de in het geding zijnde bepaling in samenhang met de artikelen 711 en 895 van het Burgerlijk Wetboek leidt niet tot een ander besluit.

B.11. Onder voorbehoud van hetgeen in B.9 is vermeld, dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Onder voorbehoud van hetgeen in B.9 is vermeld, schendt artikel 3, derde lid, van de wet van 13 januari 2012 « tot invoeging van artikel 110/1 in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, wat de aanwijzing betreft van een begunstigde in een levensverzekeringsovereenkomst » de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 3 maart 2016.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

F. Meersschaut

A. Alen